

SOCIAAL JAARVERSLAG
2024

STICHTING
NEDERLANDS
DRUKKERIJ
MUSEUM

INLEIDING

Stichting Nederlands Drukkerij Museum publiceert elk jaar een Sociaal Jaarverslag over de activiteiten in het jaar ervoor. Vanwege onze ANBI status zijn we dit verplicht. Met het Sociaal Jaarverslag verantwoorden we ons voor alle activiteiten, die hebben plaatsgevonden en daarnaast wordt er ook een Financieel Jaarverslag gemaakt. We mogen spreken van een productief jaar en dat geldt niet alleen het aantal bezoekers, maar o.m. alle werkzaamheden, die zijn uitgevoerd door onze technisch team.

Het aantal volwassen bezoekers in 2024 had bleef wederom achter op het vorige jaar. Ook dit had te maken met de weersomstandigheden. Er waren periodes bij dat het erg warm was en in die periodes zoeken mensen liever verkoeling aan het water. Er zijn weer klimaatrecords gebroken.

Over het aantal bezoekers in 2024 kunnen we niet tevreden zijn t.o.v. 2023. Er kwamen 2253 bezoekers, zo'n 155 minder. Debet daaraan is dat we een aantal weken gesloten waren. Dat had o.m. te maken met de renovatie van de vloer in de machinezaal. Die werd voorzien van een slijtvaste laag.

Het bestuur bestond op 1 januari 2024 uit:

- ✓ Frans de Nijs, voorzitter
- ✓ Cees Jochems, secretaris
- ✓ Gerlof Marks, penningmeester
- ✓ Wil van Gastel, bestuurslid, facilitaire dienst
- ✓ Bernhard Koevoets, bestuurslid, registratie en bibliotheek

ALGEMEEN

- Op 1 januari stonden 24 personen (incl. bestuur) op onze vrijwilligerslijst;
- Er werden 6 bestuursvergaderingen en 1 vrijwilligersvergadering gehouden;
- Vijf nieuwsbrieven „De Druktemaker” werden uitgegeven en gemaïld naar zo'n 700 mailboxen;
- We mochten in 2024 4 nieuwe vrijwilligers verwelkomen en ze zijn bezig om zich een weg te vinden in een grafische omgeving;
- Aan 70 personen werd een workshop “zetten, drukken en binden” gegeven. Voor het derde jaar op rij waren er 12 studenten van cultureel centrum “De Nieuwe Veste” uit Breda 2 avonden aanwezig om hun zelf gemaakte houtsneden te voorzien van teksten en deze af te drukken op een van onze authentieke drukpersen.
Vrijwilligers van Grafische Werkplaats Raaf uit Breda hebben 2 cursussen zetten en drukken gevolgd. De eerste cursus van 5 lessen werden begin 2024 gegeven aan 7 medewerkers in het Nederlands Drukkerij Museum en de tweede cursus vanaf september 2024 aan 6 medewerkers werd gegeven bij Grafische Werkplaats Raaf door één van onze vrijwilligers. Aanleiding voor deze workshops was het feit dat Raaf de complete handzetterij verkreeg van Stichting Louis Vermijs uit Tilburg, maar omdat de vrijwilligers van Raaf meer doen met zeefdruk dan zetten werden ze opgeleid.
- Op 10 november hadden we voor de vierde keer een taxatiedag, georganiseerd i.s.m. met Art Dumay. Er was wederom een behoorlijke belangstelling.

PROCEDURE AANNAME/BRUIKLEEN MATERIALEN

Er worden nog steeds heel veel grafische en soms niet-grafische materialen aangeboden. Omdat het museum vol staat met machines en vol ligt met materialen heeft het bestuur

besloten om te stoppen met aannemen. Vaak worden aangeboden materialen niet in gebruik genomen en moeten we het zelf eventueel elders plaatsen of wegdoen.

Er zijn daarover de volgende afspraken gemaakt:

- alleen Bernhard, Cees en Frans beoordelen of het aangeboden geschikt is voor het museum. Andere vrijwilligers nemen niets meer aan.
- er wordt niets meer aangenomen “aan de deur”. Mensen met materialen zonder aankondiging worden verzocht om het via de mail aan te kondigen.
- aanmeldingen voor een schenking gebeuren dus alleen via de mail met beschrijving en foto's van het aangeboden.
- op onze website staat heel prominent deze mededeling.

VIDEOPROJECT

In 2023 is een videoproject al eens besproken tijdens een bestuursvergadering. Er gaat een situatie komen dat audiovisuele ondersteuning noodzakelijk wordt vanwege het ouder worden en stoppen van vakbekwame vrijwilligers. Er is toen afgesproken dat het project alleen gerealiseerd gaat worden d.m.v. subsidies en dat geldt nog steeds. Erfgoed Brabant geeft tot 1 mei 2024 kleine organisaties de gelegenheid om subsidie aan te vragen voor diverse doeleinden. Ideaal dus voor ons videoproject en Gerlof heeft een aanvraag gedaan volgens de gestelde voorwaarden. Visual Brand heeft een offerte gemaakt op basis van 15 filmpjes van gemiddels 4 minuten. De bedoeling is dat bij diverse machines een filmpje draait van een machine zodat bezoekers kunnen zien hoe het werkt. Uiteindelijk is er een leuk bedrag aan subsidie toegekend zodat we in augustus zijn gestart met het maken van diverse filmpjes. Aan het eind van het jaar zijn er 5 filmpjes gemaakt en die zijn inmiddels geïnstalleerd op de schermen. De tekstbalken zijn ook ingevoegd.

KOPPERMAANDAG

Traditioneel is de eerste activiteit van elk nieuw jaar de overhandiging van de Koppermaandagprent aan de burgemeester van Etten-Leur. Tijdens een bestuursvergadering in oktober 2023 werd besloten dat de 48^e Kopperprent 2024 het thema zou krijgen: „Het Leesplankje van Hoogeveen”. Dit heeft alles te maken met de collectie lees- en leermethoden van de vroegere lagere scholen. Deze leesplankjes waren afkomstig van Harry Schalke, die zijn museum „In den Groene Zonck” uit Wouw had moeten sluiten vanwege leeftijd. De prent werd ontworpen door Cees Jochems en werd op 8 januari 2024 overhandigd aan de nieuwe burgemeester van Etten-Leur, Marina Starmans, die toen kennis maakte met het museum.

NL-DOETDAG

Op vrijdag 15 en zaterdag 16 maart waren de NL Doetdagen in het leven geroepen door het Oranjefonds. We hadden ons wederom aangemeld voor deze dagen en een daaraan gekoppelde financiële ondersteuning mochten we ontvangen van het Oranjefonds om tegemoet te komen in de gemaakte kosten. Het project voor het Nederlands Drukkerij Museum was dit jaar het bouwen van nieuwe houten „staldeuren”. De oude aan de zuidzijde en de noordzijde van het museum waren helemaal versleten. De binnenzijde was inmiddels voorzien van kunststof. Vier vrijwilligers zijn heel de dag druk geweest om de deuren in elkaar te zetten.

SCHOOLPROJECTEN

Medewerkers van Cultuurhuis De Nobelaer coördineren de aanmeldingen van scholen voor

culturele instellingen zoals het Nederlands Drukkerij Museum. Voor wat betreft die aanmeldingen bij ons museum is er een wijziging aangebracht voor de scholen. In het verleden gebeurde het regelmatig dat we soms wel 4 schoolklassen per week op bezoek hadden en dat werd te veel voor onze rondleiders. Daar tussendoor konden ook nog groepen volwassenen komen, die dan meestal in de middag kwamen. Afgesproken werd om de planning zo te maken dat we maximaal 2 rondleidingen in de week hadden van scholen. Dat blijkt goed te werken, we gaan alleen langer door. Er zijn nu boekingen, die tot begin juni doorlopen.

De opzet van het nieuwe boekvel, vorig jaar gestart in samenwerking met KOEPEL (*De Marktplaats voor Cultuur- en Natuureducatie*) is bij ingang van het nieuwe schooljaar aangepast en opnieuw uitgerold en blijkt veel beter te werken. De docenten hadden vorig jaar te weinig tijd om het boekvel door te nemen. Dat hebben onze rondleiders opnieuw opgepakt en neemt de docenten veel werk uit handen.

Dit schooljaar hebben we 401 leerlingen bij Dirk den Drukker op bezoek gehad. Het project Letter-Kunst moest even op gang komen, er waren minder leerlingen vorig jaar met zo'n 74 leerlingen. Ook voor Museumschatjes was weer veel belangstelling vanuit de regio met 570 leerlingen.

EXPOSITIE PETER VAN STRAATEN

Op zaterdag 25 mei 2024 werd onder grote belangstelling van genodigden, de expositie van tekenaar, cartoonist en schrijver Peter van Straaten geopend. De expositie liet tekeningen zien vanuit de periode dat Peter van Straaten voor dagblad Het Parool werkte: VADER & ZOON en HET DAGELIJKS LEVEN. Met deze expositie werd een traditie hoog gehouden door het museum, immers beroemde BN'ers zoals Fiep Westendorp, Martin Toonder, Jan Kruis, Anton Pieck en Dick Bruynesteyn gingen hem voor. Zijn werk is zeer veelomvattend, van politieke tekeningen, cartoons en strips, tot erotische tekeningen. Secretaris en inrichter van deze expositie, Cees Jochems, verwoorde tijdens de opening dat hij dit nooit voor elkaar had gekregen zonder de hulp van bedrijven en personen. Eén persoon is hij enorm dankbaar en dat is Jos van Waterschoot, conservator „boekhistorische collecties en strips” bij Allard Pierson in Amsterdam. De expositie werd uiteindelijk verlengd tot dinsdag 14 januari 2025.

OPEN MONUMENTENDAGEN ETTEN-LEUR

Ook Etten-Leur deed mee aan de jaarlijkse landelijke Open Monumentendagen, die waren op zaterdag 14 en zondag 15 september 2024. De werkgroep Open Monumentencommissie vervult in samenwerking met de gemeente een trekkersrol bij de organisatie ervan. Diverse organisaties in Etten-Leur, waaronder het Nederlands Drukkerij Museum, die zich inspannen om ons mooie (culturele) erfgoed onder de aandacht te brengen, deden mee. Het thema was dit jaar „Erfgoed van routes, netwerken en verbindingen”. Er waren o.m. paardentrammen gereserveerd voor het rijden van oude verbindingroutes in Etten en op de Leur. Veel cultuurhistorische gebouwen, die ten grondslag hebben gelegen aan de plaatselijke netwerken en verbindingen zijn opengesteld. De toegang was gratis. Voor het deelne in de kosten vanuit de gemeente Etten-Leur. Het aantal bezoekers viel wat tegen, vanwege niet al te beste weersomstandigheden.

VOORLEZEN OP HET PLEIN

Voorlezen voor kinderen op het grasveld in de grote tuin van het museum op woensdagavond 28 augustus, dat hadden we nog niet eerder meegemaakt. De organisatie lag in handen van de afdeling Events|De Nobelaer. Het evenement „Voorlezen op het plein” met muziek wordt al enkele jaren georganiseerd door Event|De Nobelaer. Zij brengen hiermee het concept van

voorlezen voor de allerkleinste naar een aantal wijken binnen Etten-Leur. Door diverse duo's werden er grappige, spannende, avontuurlijke en leerzame verhaaltjes van ongeveer een half uur voorgelezen. Deze avond werd er voorgelezen uit: „Drie beresterke vrienden” en „De geheimzinnige krieb-toeter-knalpot” van Stefanie Dahle.

BURENDAG IN HET MUSEUM

Burendag 2024 in het museum! Dat was nieuw voor ons. Twee buurvrouwen hadden het initiatief genomen en wilden dit graag houden op het grasveld voor het museum. Dat hebben we voor ze geregeld. Vanwege de slechte weersverwachting hebben we de burens ontvangen in het museum. De burens werden ontvangen in onze ruimte op de bovenverdieping en velen hadden iets lekkers meegenomen voor bij de koffie. Eén van de vrijwilligers gaf nog een rondleiding aan geïnteresseerden. Het werd een gezellige middag. Het initiatief van Burendag is van het Oranje Fonds en Douwe Egberts en zij hebben de Burendag extra feestelijk gemaakt met speciale Burendagpakketten.

UITBREIDING BIBLIOTHEEK

In 2023 kregen we via een vrijwilliger de aanbieding of we geïnteresseerd waren in „oude boeken”. Nu zijn wij als Nederlands Drukkerij Museum altijd nieuwsgierig naar oude objecten, zolang het maar te maken heeft met het oude ambachtelijke grafische vak. Daar voldeden deze boeken aan. Ze werden ons aangeboden door mevr. Joke de Leeuw uit Etten-Leur. Het was een verzameling van haar man, Guillaume de Leeuw, die 22 jaar geleden al was overleden. Guillaume de Leeuw had een hele verzameling boeken opgebouwd van de Familie Verdussen, een dynastie van drukkers in Antwerpen, beginnend met Hieronymus Verdussen I aan het einde van de zestiende eeuw en eindigend rond 1800.

Hieronymus Verdussen is dus de eerste van zijn familie: hij begint omstreeks 1589 in Antwerpen een uitgeverij-drukkerij-boekwinkel. Vele nazaten van hem zijn werkzaam in de boekenbranche, tot in de 19e eeuw aan toe. Hun handelscontacten strekken zich uit tot over de Belgische landgrenzen, wat de Verdussens tot één van de interessantste uitgeversfamilies van de Zuidelijke Nederlanden maakt. De 17e eeuwse boeken, tentoongesteld in een vitrine, zijn geschonken door mevrouw de Leeuw-Luijks. De leden van deze familie waren voorouders van haar overleden man, die zich ten doel gesteld had om boeken, uitgegeven door deze drukkersfamilie, te verzamelen en hierdoor bij het museum te behouden voor het nageslacht.

NEDERLANDS DRUKKERIJ MUSEUM LOCATIE VOOR OORLOGSFILM

Bijgaande mailtje werd ons begin van het jaar toegestuurd door medewerkers van de KRO-NCRV. Zij waren een jeugdserie aan het ontwikkelen die zich afspeelt in de Tweede Wereldoorlog en daarvoor waren ze op zoek naar een oude drukkerij (in de stijl van jaren '40) waar ze in het najaar een scène wilden filmen waar een verzetsgroep illegale kranten aan het drukken zou zijn. Onze locatie bleek hiervoor uitermate geschikt. en op maandagmiddag 21 oktober omstreeks 14:30 uur arriveerden de filmploeg van de KRO-NCRV bij het museum en begonnen direct met uitpakken en installeren van hun apparatuur, zoals camera, geluidsapparaten en kleding. Zo werd ondermeer de verlichting van de kleine drukkerij aangepast, de ledverlichting werd vervangen door 40 watts lampjes, de TL-balken moesten uit, want dit was er toen allemaal nog niet. Ook de „hoofdrolspelers” werd verzocht om hun dagelijkse kleding te verwisselen voor meer authentiekere kleding uit de jaren '40-'45. Er werd geen detail overgeslagen. De opnames zouden vanaf half maart in 8 afleveringen uitgezonden worden.

JUBILEUMJAAR 2026

In 2026 bestaat het Nederlands officieel 50 jaar. Tijdens een bestuursvergadering zijn we het erover eens dat er een feestcommissie moet komen, die zich bezig gaat houden met het jubileumjaar, zoals het maken van een reële agenda en het realiseren ervan. De commissie zal bestaan uit een paar vrijwilligers, aangevuld met bestuursleden.

DANK EN SLOT

Al met al is er in 2024 ontzettend veel werk verzet in een goede onderlinge samenwerking tussen bestuur en vrijwilligers. We zijn het afgelopen jaar verder gegaan het museumgebouw te verduurzamen. We zijn er nog lang niet, want er staan nog vele werkzaamheden in de agenda.

Het bestuur wil, samen met de vrijwilligers, het uitgestippelde beleid in 2024 verder voortzetten. Het bestuur spreekt ook haar dank uit aan alle vrijwilligers. Laten we hopen dat we in 2025 de ingeslagen weg van 2024 kunnen voortzetten. De vooruitzichten lijken gunstig.

Etten-Leur, maart 2025.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'F.A. de Nijs', with a large, sweeping loop above the name.

Namens het bestuur,
F.A. de Nijs,
voorzitter.